ka viimasele on hiljemini abikoole asutatud, nagu Vana-Otepääs (1859—1918), Arulas (1859—1918), Valgjärvel (1859—1868) ja Nüplis (1867—1898, mille järele Nüpli kool Otepää alevisse üle viiakse). 1875. a. asutati veel õigeusu kihelkonna-kooli abikool Käänile, mis 1918. aastani töötas. 1852. aastal töötab juba Otepää poeglaste-kihelkonnakool; endistest koolidest on vahepeal kinni jäänud Nüpli juurde avatud Otepää kirikuvalla kool. Pangodi kool asub Lagujas. 1853. on avatud Nüpli, Kastolatsi ja Saluala kool. Neist koolidest jäävad kinni Saluala 1885. a., Otepää kirikuvalla 1898. a. ja Pilkuse 1905. a. (maja põles ära). Seisma on jäänud ka Nüpli kool, mis ühendati Kastolatsi kooliga.

1904. a. asutatakse Otepää alevi haridusministeeriumi 2-kl. algkool, 1907. a. eelgümnaasium ja 1913. a. haridusministeeriumi 1-kl. algkool. Haridusministeeriumi algkoolid töötasid kuni 1918. aastani — siis ühendatakse nad 1919. a. ja moodustatakse kõrgem 6-kl. algkool. 1918. a. seisma jäänud Kastolatsi õigeusu kool ühendatakse 1919. a. Nüpli kooliga. 1919. a. moodustatakse veel endine Otepää kihelkonnakool 6-kl. algkooliks ümber; Ilmjärve endine õigeusu kool, mis 1918. a. seisma jäi, moodustatakse 1919. a. algkooliks ümber. 1920. a. asutatakse Arula mõisa härrastemajja uus kool.

Muinasjäänused. Kiviajast tuntakse 2 talva, millest üks õõnsa teraga; mõlemad saadud Nüpli kl Poslovitsa talust.

Raua-aja kalmed võivad olla Vidriku v. Vahe-Eedi talumaal, umb. ¼ km talust edelas olevad kivivared.

Noorema rauaaja leide on: 1) Päidla ms põllust (arvatavasti kalmest) leitud pronksist suured võrud, kaksik-ristpeaga rinnanõel, hoburaud-sõlg jne., 2) Juusa tl maast 1888. a. saadud suur (10-naelane) rahaleid, milles mõned araabia ja hulk läänemaade rahasid; 3) kustki Otepääst leitud hõbedast neljakandiline käevõru; 4) Otepää ms rehe juurest väljalt pronksist spiraalsõrmus ja käevõru; 5) võimalik, et Arula valla Kuurvere tl nurmest leitud 2 hoburaud-sõlge samuti sellesse aega tagasi ulatuvad.

Linnamägesid tuntakse 2: 1) Otepää alevi lähedal Otepää Põllumeesteseltsi maal olev, ajalooliselt tuntud maalinn. 2) Samuti võib olla muistne maalinn niinim. „Uandimägi" Vana-Otepää v. Käpa tl maal.

Mõisad. Vana-Otepää mõisa (saksa k. Schloss Odempäh), 2 km kirikust, Otepää alevist kirde pool. Anti Poola ajal ühes Ilmjärve ja Kastolatsi karjamõisaga Schenking'itele. Gustav Adolf annab mõisad kantsler Oxenstierna'le. 1641. a. on mõisad Wrangell'ite käes. Langesid reduktsiooni alla, sest ajast riigi kätte jäänudki. Vana-Otepää mõisa oli Vene ajal eraisikuile renditud. Kastolatsi ja Ilmjärve olid Vene kirikuile, koolidele ja eraisikuile ära jagatud. Vana-Otepää plaanistati 1920. a. — Härrastemaja ühekordne puuehitus.

Nüpli mõisa (saksa k. Knippelshof), 3 km Otepää alevist lõuna pool, Väike-Munamäe ja Pühajärve vahel. 16. aastasajal esiteks Rope'de, pärast Werningkhausen'ite soo käes. Ühendati Poola ajal Sangaste majandusmõisaga. Gustav Adolf kinnitas selle täisi